

طهران موجود است بدهم بنده يك چیزی عرض کردم شاید عبارت نام نارسا بوده و بطور دیگر مفهوم شده این است که مجدداً عرض می کنم آن شخص که داخل این جریانات بوده و آقای حاج شیخ اسدالله اظهار فرمودند رشوه گرفته بنده عرض میکنم آن شخص قزاق بوده نه ژاندارم و بنده نسبت رشوه گرفتن به ژاندارم و به قزاق هیچیک نداده ام .

حاج آقا - همانطور که فرمودند بنده يك قسمت از هرايضم باقیمانده که راجع بمعارف و سیاست خارجه است در جلسه دیگر عرض میکنم ولی در این آخر جلسه ناچارم مطلبی را عرض کنم چون يك سوء تفاهمی شده و مردم تصور می کنند هرايض و اظهارات بنده اسباب تعویق کارهای مجلس شده و مجلس شورای ملی کارهایی دارد که معوق مانده و حال آنکه باید همه این مطلب را بدانند که باید در دستور مجلس شورای ملی پر گرام دولت و بعضی قوانین وارد شود و مجلس بقوانین رسیدگی کند و باید یک قسمت بزرگی از قوانین و مطالب از طرف هیئت دولت پیشنهاد شود تا بحال از این قبیل در دستور مجلس چیزی نبوده که در این ایام بنده مسبب تعویق آن شده باشم و اگر هم يك مطالبی بوده قبل از هرايض بنده بانجام رسیده **رئیس** - نطق جنابعالی خودش جزء دستور است جلسه بعد روز ۳ شنبه سوم محرم و دستور آن رسیدگی باعتبار نامه آقایان سدیدالملک : شیخ العراقین زاده : آقا میرزا محمد نجات : انتخاب بقیه کمیسیونها - بقیه نطق حاج آقا : مخالفی هست در این باب : آقای حاج شیخ اسدالله راجع بدستور مخالفید ؟

حاج شیخ اسدالله - راجع بیک قسمت از فرمایشات آقای حاج آقا . . .

رئیس - پس راجع بدستور فرمایشی ندارید ؟
حاج شیخ اسدالله - خیر
رئیس - آقای آقا سید یعقوب راجع بدستور اجازه خواسته اید ؟

آقا سید یعقوب - راجع بسوء تفاهمی که از نطق آقای سردار معظم و آقا سید فاضل در جلسه قبل بنده میخواستم توضیحی عرض کنم.
رئیس - بماند بمجلس بعد : آقای جلیل الملک (اجازه نطق)

جلیل الملک - راجع بدستور نیست .
رئیس - آقای مستشار السلطنه راجع بدستور بود ؟

مستشار السلطنه - می خواستم عرض کنم راجع بستیوالیکه تقدیم مقام ریاست کردم در خصوص تعذبات و بعضی جریاناتیکه در وزارت مالیه است .

رئیس - اینهم راجع بدستور نبود ، پس راجع بدستور مخالفی نیست ؟ (گفته شد خیر) - آقا سید یعقوب (اجازه نطق)

آقا سید یعقوب - عرض بنده این بود که آقای آقا سید فاضل نسبت بمديرهای وزارت مالیه که استعفا داده بودند سئوالی کرده بودند در واقع مجبور شدند از مجلس تقاضا کنند که در اینخصوص رسیدگی شود آقای سردار معظم هم شرحی جواب فرمودند بنده در اینباب شرحیکه عرض کردم و گمان می کنم سوء تفاهم شده باشد البته اشخاصی هستند که مقامشان منزله است چون هر کس که خدمت کرده باشد یا نکرده باشد دوسیه اش در وزارتخانه هست پس

اگر يك کلام بنده عرض کرده باشم که وافی بمعنی نباشد نباید موجب سوء تفاهم شود البته مدیرهای وزارت مالیه اگر خدمت نکرده باشند دوسیه آنها در وزارت مالیه هست و اگر هم خدمت کرده باشند خدمتشان در دوسیه هست یکی از بزرگان مجلس فرمودند باید مراجعه بدوسیه اعمالشان بشود بنده هم میگویم بهترین روز برای حکومت ملی همان روزی است که باعمال هر کس رسیدگی شود و بنده از تمام مدیرهای وزارتخانهها تقاضا می کنم که دوسیه اعمال خود را ارائه بدهند :

مجلس شورای ملی یک نفر مباشر داشته است مثل آقای ارباب کیخسرو که اعمالش را تمام بیان کرد خوب است مدیران وزارتخانه هم دوسیه های اعمال خودشان را بوزیر خودشان بدهند و آن وزیر هم بمجلس شورای ملی بدهد و هر کدام بملت بگویند این است خدمات من معلوم است آنوقت البته در نزد ملت مقامات عالیا پیدا میکنند : سوء تفاهم نشود اگر کسی میراء است عرايض بنده شامل اونمیشود .

رئیس - اما توضیح جنابعالی خیلی دراز بود : آقای جلیل الملک (اجازه نطق)

جلیل الملک - بنده هم راجع بمذاکرات پریروز آقای آقا سید یعقوب می خواستم عرض کنم چون موقع بلند شدن از مجلس بوده درست مفهوم نشده کلمه را که فرمودند سارق بوده یا چیز دیگر ولی در خارج شنیدم که ایشان فرموده بودند (سارق) بنده میخواستم عرض کنم چه از نقطه نظر اداری و چه از نقطه نظر احساسات نمایندگان این حرفها در مجلس خارج از نزاکت است زیرا در مجلس کدیک مقام رسمی است صحبت که در آن میشود اگر خارج از نزاکت باشد اسباب یأس یکمده خادمین و موجب تجری خائنین میشود همانطور که آقای حاج آقا در خاتمه نطق خودشان بیان فرمودند باید از روی دوسیه ها اعمال هر کس را حکمیت کرد کارهای ادارات هم همین طور است چون خودم اداری هستم و میدانم البته اشخاصی که باید در ادارات خدمت بکنند همیشه برای وزراء و کابینه کمک باشند فقط وزارت مالیه را عرض نمیکنم بلکه هر اداره و وزارتخانه را عرض میکنم این فرمایشاتیکه بطور عمومی گفته میشود اسباب یأس میشود و موجب تجری خائنین میشود و تمام خدمتگزاران از میان رفته و یکمده خائن روی کار خواهند آمد و بنده متحیرم آنوقت کی خدمت خواهد کرد البته این مسائل باید معاکه شده تا خادمین و خائنین ظاهر شود .

رئیس - آقای مستشار السلطنه . (اجازه نطق)
مستشار السلطنه - عرض کردم طریق ورود باین مذاکرات همان است که قانون تعیین کرده بموجب ماده ۵۴ و ۵۵ و ۵۶ قانون باید راجع به تعطیل وزارت مالیه از وزیر مالیه سئوال شود .

رئیس - تقاضا دارید وزیر مالیه احضار شود ولی هنوز هیئت وزراء معرفی نشده اند .

مستشار السلطنه - سئوال بنده همان است که تقدیم کرده ام بطور ممکن است . . . . .

رئیس - میماند برای بعد از معرفی هیئت وزراء : آقای آقا سید فاضل (اجازه نطق)

آقا سید فاضل - بنده خواستم عرض کنم

که سوء تفاهمات در حدود فرمایشات آقای آقا سید یعقوب بود آن روز بنده نخواستم فرمایشات ایشان را بجد بگیرم و الا مطالب بنده و آقای سردار معظم در يك زمینه بسیار روشن بود بنده عرض کردم وزارت مالیه تا بحال تعطیل و گرو است خوب است بهیئت دولت تذکر بدهند آقای سردار معظم فرمودند در این قبیل مواقع نمیتوان بهیئت دولت تذکر داد تذکراتیکه سابق داده شده در موقع نقض قوانینی مثل معاهده چین بود در این قبیل مواقع باید تذکر داد در موقع تعطیل مالیه بالاخره بنده عرض میکنم که عرايض بنده و سردار معظم در يك زمینه روشن بوده و هیچ سوء تفاهمی نشده و هیچکس را هیچ تهمت نمی شود زد مگر بعد از معاکه و اگر سوء تفاهمی شده است فقط راجع بمذاکرات آقای آقا سید یعقوب بوده است .

(مجلس نیم ساعت بعد از ظهر ختم شد)

صورت مشروح مجلس ليله چهارشنبه چهارم محرم ۱۳۴۰ مطابق یازدهم سنبله ۱۳۰۰ مجلس مقارن مغرب در تحت ریاست آقای مؤتمن الملک تشکیل گردید .

صورت مجلس شنبه بیست و نهم ذیحجه یازدهم سنبله را آقای آصف الممالک قرائت نمودند

رئیس - نسبت بغوریت مجلس اعتراضی هست یا نه

آقا میرزا علی کازرونی - در خصوص آوردن دوسیه راجع با آقای حاج شیخ اسدالله علیه بنده تقاضا کردم چون این قضیه راجع بانتخاباتی که از طرف مجلس شورای ملی تصویب شده بمنزله استیفاف است و شاید دیگران هم راجع بانتخابات چیزهای دیگر و اعتراضاتی داشته باشند در صورت مجلس ذکر شده است .

رئیس - چند دفعه عرض کرده ام اگر بنا باشد تمام مطالب را بنویسند صورت مشروح مجلس خواهد بود این صورت خلاصه است و صورت مشروح علیحده نوشته میشود اگر مراجعه بفرمائید اظهار جنابعالی در صورت مشروح است غیر از این دیگر اعتراضی نیست

قلوبه - اجازه میفرمائید
رئیس - بفرمائید .

قلوبه - در آن توضیحی که بنده دادم يك کلمه فراموش شده که بنده لازم میدانم قید شود بنده عرض کردم نسبت رشوه نه قزاق میدهم نه به ژاندارم .

رئیس - اضافه میشود دیگر کسی اظهاری دارد (گفته شد خیر) صورت مجلس با این اصلاح تصویب گردید دستور رسیدگی با اعتبارنامه های آقایان سدیدالملک شیخ العراقین زاده - نجات - انتخاب کمیسیونها در خارج - بقیه نطق آقای حاج آقا ولی هیچیک از راپورت هائی که راجع باین اعتبارنامه ها باید برسد هنوز به هیئت رئیسه داده نشده پس دستور امشب انتخاب کمیسیونها خواهد بود و بقیه نطق آقای حاج آقا در صورتی که تشریف داشته باشند (حاضر نبودند) ولی قبلا چند فقره مطالب هست که باید بعرض آقایان برسانم اول راجع بکمیسیون تعقیق انتخابات آذربایجان در انتخابات ثانوی باز عده کافی معین نشده است فقط سه نفر از آقایان اکثریت پیدا کرده اند که عبارت است از آقایان سلیمان میرزا و آقای رکن الملک و آقای بیان الدوله با یک نفر سابق میشود

چهار نفر دو نفر دیگر باید انتخاب شوند آن دو نفر را باید امشب انتخاب کرد مطلب دیگر آنکه پیشنهادی از طرف وزارت امور خارجه شده که خیلی فوریت دارد معلوم است که باید به کمیسیون ارجاع شود این است که امشب باید کمیسیون خارجه را هر طور هست تعیین بفرمایند

(پیشنهاد وزارت خارجه قرائت میشود)

(آقای امیر ناصر پیشنهاد مزبور را بمضمون

ذیل قرائت نمودند)

مجلس محترم شورای ملی شیدالله ارکانه

بموجب ماده چهاردهم قرار داد مجمع اتفاق ملل دار الشورای مجمع مزبور موظف است که برای دیوان عدالت بین المللی دائمی تهیه نظامنامه نموده از تصویب مجمع عمومی بگذرانند .

دیوان عدالت بین المللی دائمی مزبور بکلیه دعاوی بین المللی که از طرف متداعین بآن محول شود رسیدگی خواهد کرد بعلاوه در تمام مسائلی که از طرف مجمع عمومی و دارالشورای بدیوان عدالت مزبور مراجعه شود عقیده خود را بطریق مشورت بیان خواهد نمود .

دار الشورای مجمع اتفاق ملل در جلسه ۱۳ فوریه گذشته تصمیم نموده که تهیه اساس نامه

statut دیوان عدالت بین المللی دائمی را بعهده کمیسیون مرکب از قضاة درجه اول عالم

واگذار نماید این کمیسیون در لاهه منعقد گردید و پس از مذاکرات زیاد و تبادل عقاید مختلفه به

نوشتن اساسنامه دیوان عدالت بین المللی دائمی موفق گردید و بدارالشورای مجمع اتفاق ملل تقدیم شود

دار الشورای مجمع اتفاق ملل هم پس از مختصر تغییری اساسنامه را که کمیسیون قضاوت پیشنهاد نموده

بودند تصویب نموده و در ۱۳ دسامبر از طرف مجمع عمومی هم مورد قبول یافت تشکیلات دیوان

عدالت بین المللی دائمی بطریقیکه ذیلامروض میگردد تقسیم شده است .

۱ - تشکیلات دیوان عدالت .

۲ - حدود اختیارات و صلاحیت دیوان عدالت .

۳ - اصول محاکمه در دیوان عدالت .

بطوریکه بر خاطر نمایندگان محترم مشهود است دول امضاء کننده قرارداد مجمع ملل که دولت

علیه هم جزو آنها محسوب میشود بموجب فصل چهاردهم فوق الذکر اختیار تهیه اساسنامه دیوان

عدالت بین المللی را بعهده دارالشورای مجمع اتفاق ملل و تصویب آنرا از مختصات مجمع عمومی دانسته اند

دارالشورای مجمع و مجمع عمومی هر یک وظایف محوله را بنوبه خود انجام داده اند تمام نمایندگان

دول امضاء کننده قرارداد هم اساسنامه مزبور را امضاء نموده اند نماینده دولت علیه هم از طرف ایران

امضاء کرده است .

هرچند با مراتب فوق الذکر دیگر تصدیق اساسنامه دیوان عدالت مزبور از طرف دول امضاء

کننده قرارداد مورد نداشت معذالك در کمیسیون قضاة که در لاهه برای اساسنامه دیوان عدالت مزبور

تشکیل گردید (در فوق اشاره نشده است) بنا بر پیشنهاد اقل قضاة مشهور عالم بدین عقیده متفق شدند که برای تحکیم و تأیید دیوان عدالت بین المللی

دائمی که در هر لحظه ممکن است طرف رجوع دول امضاء کننده واقع شود متناسب است که اساسنامه آن علیحده از پارلمانهای دول امضاء کننده گذشته ودولتی که ترقیات مشروطیت را دارا هستند بامضای پادشاه یا رئیس جمهوری رسیده و در حقیقت حکم قانون را پیدا نماید در این موقع لازم است این نکته را خاطر نشان نماید که پارلمانهای دول هیچ کدام حق دخول در ماهیت و چگونگی اساسنامه عدالت بین المللی دائمی را که بطور مذکور در فوق تهیه شده نخواهند داشت فقط اساساً باید آنرا قبول یارند نمایند .

تا کنون چندین دولت اروپائی و آمریکائی اساسنامه مزبور را باینطور تصویب نموده و تصویب خود را بطریقی که معمول است برای دفتر دارالانشاء مجمع اتفاق ملل فرستاده اند .

سایر دول هم تدریجاً این وظیفه خود را انجام خواهند داد نظراً آنکه تا اول سپتامبر هذلسنه بیشتر برای اینکار وقت باقی نمانده که در ظرف این مدت

باید اساسنامه مزبور از طرف مجلس محترم تصویب گردیده و بصرحه همایونی موشح شده و رسماً به مجمع

اتفاق ملل اعلام گردد این است که وزارت امور خارجه از مجلس محترم تقاضا مینماید که مذاکره در این

موضوع فوراً در دستور روزانه مجلس گذارده شده و به تصویب برسد .

ترجمه اساسنامه مزبور را هم برای استحضار خاطر نمایندگان محترم ایضاً تقدیم میدارد .

رئیس - ضمائم و ملحقات این پیشنهاد را فرستاده اند حاضر است ولی اینکه نوشته شده است باید

اول سپتامبر حاضر باشد اطلاعاً عرض میکنم که امروز ششم سپتامبر است و این پیشنهاد دیروز رسیده

است .

سردار معظم - بلی صحیح است بنده هم میخواستم همین عرض را بکنم .

رئیس - معذالك این پیشنهاد به کمیسیون خارجه فرستاده میشود .

مدرس - اجازه میفرمائید .

رئیس - راجع باین مسئله است .

مدرس - بلی راجع باین مسئله است بنده با

وجود اینکه خیلی ضعف دارم مجبورم چند کلمه عرض کنم بواسطه اینکه مطلب را نمیدانم و آن این است

که آقای رئیس فرمودند باید پیشنهاد به کمیسیون خارجه فرستاده شود اساساً بنده در این مسئله تأمل و

توقف دارم ، در موضوع مجمع بین المللی و عضویت ایران چون در غیاب مجلس و در ایام فترت بوده تأمل

و تحقیق نکرده ایم که آیا این مسئله یک چیزی است که صلاح هست یا خیر آیا فایده و ضررش چیست - و

اینکه عرض کردم تأمل و تحقیق نشده بواسطه این است که بنده نمیدانم کما اینکه آنروز هم یعنی در

آن زمانیکه گفتگو بود و یک شخصی را تعیین کردند آنروز هم بنده تردید کردم که داخل شدن در این مجمع

و عضویت در آن مجمع را تصدیق نمیکنم تا به بینم برای ما چه حالتی دارد نافع است یا مضر و معنی

فرستادن این لایحه به کمیسیون اجمالاً تصدیق اصل مسئله است و مثل این است که اساسش را ما تصدیق

داریم و خصوصیاتش را که این لایحه است رجوع به کمیسیون می کنیم لهذا قبل از اینکه خوب تأمل

نکنیم که آیا دولت ایران باید عضو

مجمع بین المللی باشد یا نباشد صلاح هست یا نیست و قبل از اینکه مسئله را مطالعه و تصدیق کنیم قبول کردن و ارجاع این لایحه را به کمیسیون بی ترتیب می دانم پس خوب است اگر آقایان تصویب بفرمایند ما قدری مطالعه در اصلش بکنیم برای اینکه ما که تابعال مجمع بین المللی را تصدیق نکرده ایم نمیدانم چه چیز است و مقصود و مناسباتش باما چیست که ما یک نماینده بعضویت آن مجمع بفرستیم آیا فایده اش برای ما چیست ضررش چیست بنده چون نمی دانم همان دوره هم تردید کردم و گفتم و در اطراف این

مسئله مطالعه بشود دولت اینکار را نکرد و بدون تصویب مجلس اقدام کرده اولاً ما باید در موضوعش

مطالعات و مذاکرات کرده تأمل نمائیم بعد از آنکه اصل را تصدیق کردیم آنوقت ارجاع این لایحه به

کمیسیون خارجه یک مناسبتی دارد ولیکن با اینکه اصلش را هنوز پارلمان تصدیق نکرده است ارجاع

لایحه به کمیسیون وجهی ندارد والا ارجاع لایحه به کمیسیون لازمه اش تصدیق اصلش است و بنده شخصاً

بدون مطالعه اصلش را تصدیق ندارم یعنی عضویت خودمان را در مجمع بین المللی که اساس وار کانش را

ما هنوز نمی دانیم از کجا است وجه نسبتی باما دارد زیرا هیچ محل گفتگو نیست که اساس مجمع بین المللی

واکنش آن از دولتی است که ما نسبت آن دول را بخودمان نمی دانیم چیست لذا بنده با ارجاع لایحه

بکمیسیون خارجه قبل از تأمل کردن در اصل عضویت مجمع اتفاق ملل مخالف هستم .

سردار معظم - بنده در این زمینه از نقطه نظر دیگر می خواهم مذاکره کنم و چون مدتی را که

دولت قرار داده اول سپتامبر است باین جهت تصور می کنم مدت فوت شده واز بین رفته زیرا اگر

مطلب محدود به اول سپتامبر باشد ارجاع لایحه بکمیسیون بی معنی و غلط است ولی اگر مطلب محدود بزمان

نیست و ممکن است در آخر سپتامبر هم قضیه حل بشود در آنصورت بنده تصور می کنم بهتر این باشد

که آقایان نمایندگان قبل از اینکه در این زمینه یک بیانات قطعی بفرمائید یک قدری مطالعه بفرمایند زیرا

نقیلاً و اثباتاً در این مورد قوفاً نمی شود حکمیت نمود خوب است حالا که وقت فوت شده و تأخیر دوروز و

۳ روز اهمیت ندارد ابتدا مجلس تقبلاتی را که بنام دولت ایران در خصوص تصویب در مجمع بین المللی

شده از دولت بخواهند و نمایندگان مستحضر بشوند که در چه زمینه وجه تقبلاتی دولت ایران عضویت آن

مجمع را قائل شده است پس از اینکه مطلع شدند که آن تقبلات با اساس منافع مملکت ایران موافقت دارد

البته نمایندگان هم تصدیق خواهند کرد و فقط فرقی که دارد ارجاع و عدم ارجاع این لایحه به کمیسیون

خواهد بود از این نقطه نظر من ترجیح می دهم که آقایان نمایندگان در این زمینه موافقت فرمایند

و دیگر اظهار عقیده نفرمایند و مطلب را امروز خانه بدهند و موکول بمطالعات بعد بکنند شاید آن وقت

مطلب از روی فکر بوده و اساسی تر حل شود (بعضی تصدیق نمودند)

رئیس - مذاکرات را آقایان کافی میدانند (جمعی گفتند کافی است)

آقای میرزا علی کازرونی - کافی نیست .

رئیس - رأی میگیریم که مذاکرات کافی است

یا خیر .

مدرس - نتیجه کافی بودن مذاکرات را بفرمائید چیست .

آصف‌الدمالک - چون باید در این موضوع مطالعات شده بعد مذاکره شود .

رئیس - عجالتاً اگر به پیشنهاد آقای سردار معظم رأی بدهند دیگر بکمیسیون خارج رجوع نمیشود آقایان مذاکرات را کافی میدانند بعضی گفتند کافی است پس به ترتیبی که آقای سردار معظم پیشنهاد کردند نوشته میشود بوزارت خارجه ضمیمه این کار و تقابلاتی که راجع باین مسئله شده است بفرستند مطلب دیگر اینکه جمعی از آقایان نمایندگان پیشنهاد کرده‌اند که در ایام عارشورا سه روز در مجلس روضه خوانی بشود البته مخالفی نخواهد بود (جمعی تصدیق نمودند)

بیان الملک - خوب است ه روز قرار بدهند **رئیس** - در جلسه گذشته راجع به آقای نظام الدوله بنا بود کمیسینی بقرعه معین شود و فراموش شد حالا استقرا میشود (آقای سهام السلطان استقرا نمودند و آقایان مصلحه ذیل معین شدند)

آقای مدرس - آقای منصور الملک - آقای صدر الاسلام آقای میرزا محمد نجات - آقای سهام السلطان - آقای شیخ الاسلام اصفهانی .

مدرس - راجع بچه مسئله است .

سهام السلطان - برای رسیدگی بدوسیه آقای نظام الدوله که در جلسه قبل مخالف داشت و رجوع بکمیسیون شد .

رئیس - آقای سردار معظم پیشنهاد کرده‌اند امروز قرائت میشود در جلسه دیگر رأی گرفته میشود (پیشنهاد آقای سردار معظم را آقای امیرناصر بمضمون ذیل قرائت نمودند)

نظر باینکه در حکومت شوروی باید مقدرات مملکت بایستی باقی افکار عامه حل شده و مابین نمایندگان ملت و افراد خیرخواه و اصلاح طلب مملکت رشته‌های محکم ارتباطی موجود شد و امور مملکتی با تبادل نظر و مشارکت عناصر حاکمه و خیرخواهان جمهور و بشیروان افکار عامه تحت مطالعه گذارده شده وصل گردد یکی از وظایف اولیه مجلس چهارم این است که یاس علاقه‌مندان با اساس مشروطیت را که بواسطه فکر از ادوار قزاق بی احترام شدن قوانین فقدان کامل مکافات و مجازات اجرا نشدن اصلاحات در مملکت و امثال آن حقا حاصل شده است ثانیاً مبدل بامیدواری نماید که آنان از زوایای خدمات خارج شده و زندگانی عمومی و ملی مشارکت نمایند .

برای نبل باین مقصود البته مجلس شورایی با شروع باجاء اصول و اصلاحات مذکوره در فوق باید اقدامات مفصلتری از قبیل تأسیس انجمنهای ایالتی و ولایتی و بلدی برای مشارکت خود اهالی در زندگانی اجتماعی خود بعمل آورد ولی برای اینکه در این زمینه قدم اول در مرکز برداشته شده و افکار خیرخواهان در اطراف افکار نمایندگان تمرکز یابد و مابین مجلس چهارم و طبقات دیگر رشته‌های محکمتری ایجاد گردد لهذا بنده پیشنهاد میکنم: در هفته یکروز از طرف هیئت محترمه رئیس مجلس شورایی عده از نمایندگان علماء اعلام و اعیان و

تجار و اصناف و جمعیه‌های سیاسی بمجلس دعوت شده و بانمایندگان محترم در امور مهمه مملکتی من غیر رسم تبادل نظر نمایند که نمایندگان از افکار خیرخواهان قوم و آنان از عقاید نمایندگان اطلاع حاصل نموده و رشته‌های رابطه و دادیه محکمتری در بین ایجاد و زمینه مشترکی برای اصلاحات مملکتی تهیه شود تعیین روز و ساعات دعوت وعده مدعوین بنظر هیئت رئیس مجلس واگذار میشود .

رئیس - این پیشنهاد طبع و توزیع شده و در جلسه دیگر رأی گرفته می‌شود فعلا کار دیگری در دستور نداریم غیر از انتخاب کمیسیونها

مشیر الدوله - بنده اجازه می‌خواهم **رئیس** - بفرمائید

مشیر الدوله - بدو آئینده از آقایان نمایندگان معذرت می‌خواهم که باین عرایض خودم تصبیح وقت فراهم میکنم ولی ناگزیرم عرایضی که دارم عرض کنم در شماره چهارم جریده طوفان شرحی راجع بمرحوم آقا شیخ محمد خیابانی مندرج بود که قسمتی از آن راجع بکابینه بنده است و چون بکلی عاری از حقیقت است لازم میدانم که در این جا بعضی توضیحات برای اطلاع خاطر آقایان نمایندگان عرض کنم اگر چه در موقع خود وزمان کابینه بنده تمام وقایع کما هو حق در بیانه‌هایی که صادر شده بود بتوسط جراید با اطلاع عامه رسیده یقیناً آقایان نمایندگان از آن بیانیها بی اطلاع نیستند ولی چون یک چیزهای تازه در روزنامه نوشته شده است ناگزیرم آن اظهارات را بلا جواب نگذارم و شرح میدهم بنده را با سابقه مرحوم خیابانی هیچ کاری نیست ایشان چه نیتی داشتند و چه اقداماتی قبل از تشکیل کابینه بنده در آذربایجان کرده‌اند به بنده مربوط نیست و اطلاع کاملی هم ندارم و اولیاء امور وقت بهتر از چگونگی آن اطلاع دارند

توضیح و تصدیق و تکذیب آن مسائل راجع به کابینه بنده نیست آن قسمتی که راجع بکابینه بنده است بنده ناگزیرم لازم میدانم حاق مسئله را بر عرض برسانم در شماره چهار همان روزنامه که اسم بردم مطالبی نوشته شده و این طور جلوه داده شده است که مسئله آذربایجان در زمان کابینه بنده در اطراف شخص مخبر السلطنه دور میزده و مرحوم خیابانی اصرار داشته است که مخبر السلطنه به آذربایجان نرود بنده و کابینه بنده اصرار داشته‌ایم او برویخیزد اینطور نیست و بکلی عاری از حقیقت است تلگرافاتی که مکرر میکرد با حضور تمام اعضاء کابینه در مدت یکسکاه با مرحوم خیابانی با اعضاء هیئت قیام بعمل آمد و صورت آنها در کابینه ریاست وزارت در تلگرافخانه ضبط است مسئله را معلوم میدارم صریحاً بما میگفتند که ما والی نمی پذیریم ما از مرکز نمی‌خواهیم که بکار آذربایجان دخالت بکند ولی هر قدر پول می‌خواهیم بدهیم

بدهی است که آقایان نمایندگان تصدیق مینمایند که رژیم مشروطیت یعنی همان رژیمی که مرحوم خیابانی بقول هوا خواهانش اجرای او را از کابینه ما میخواست همان رژیم آیا به یک هیئت دولتی اجازه میدهد که اصل اساس مرکزیت و تجزیه ایران را قبول کند (جمعی گفتند خیر) گفتیم آذربایجان

جزء لایتجزای ایران اسدا گر حرف در شخص والی آذربایجان بود برای حل مسئله آذربایجان اشکالی باقی نمی‌ماند بالاخره از اقدامات زیاد وقتی دیدم هیچ منطقی را گوش نمیدهند و هیچ حرف صحیحی بفرجشان نمی‌رود مصمم شدیم و والی را که خودمان صلاح میدانستیم فرستادیم در همان روزنامه اینطور نوشته شده که توطئه و نقشه فوت خیابانی در مرکز کشیده شده بوده است این مسئله را هم بنده تکذیب می‌کنم و قتیقه والی از اینجا حرکت کرد باز امیدوار بودیم که مرحوم خیابانی آتقتر دارای عقل سلیم هست که بعد از ورود والی نظر با اوضاع امروزه دست برادری بطرف والی دراز کرده و با هم کار بکنند ابداً يك همچو نقشه در اینجا کشیده نشده والی هم کمال جد و جهد را داشت که وقتی وارد محل میشود بطور مسالمت و مصالحه خانمه باینکار بدهد و اگر موفق نشد بواسطه اولتیماتومی بود که مرحوم خیابانی بوالی داد آقایان نمایندگان این مطالبی را که عرض میکنم فقط از طریق راپورت‌های رسمی نیست بلکه غیر از راپورت‌های رسمی راپورت‌های خصوصی هم به بنده میرسد و از طرف دیگر هم بنده از اوضاع آذربایجان بی اطلاع نبودم و مخصوصاً میدانم والی ما که وارد شد باندازه حوصله و بردباری کرد که هیچ کس منتظر نبود این اطلاعات از يك منبع موثق و بیطرفی است که اگر مجلس شورایی يك وقتی بخواهد باینکار رسیدگی کند کاملاً میتوانم آن منبع را بدست بدهم ولی حالا هیچ نخواهم گفت و باز هم عرض می‌کنم اینکه نوشته شده است نقشه در اینجا کشیده شده بود خیر مسئله آذربایجان و مرحوم خیابانی چنانچه بعضیها تصور میکنند آتقترها هم اهمیت در نظر دولت نداشت دولت جد و جهد میکرد که مسئله بمسالمت بگذرد دولت در کمال خور میدانست که در آذربایجان غیر از عده معدودی هیچکس با دیکتاتوری مرحوم خیابانی همراه نیست و بخاتمه دادن این مسئله هیچ اهمیت نمیداد که نقشه آنرا بکشد مسئله جنگی در کار نبود که کابینه دولت وقت خودش را صرف نقشه کند مقصود این بود که حتی المقنن کار بمسالمت بگذرد زیرا آنها هم تمه داخله و ایرانی بودند والی هم نهایت جد و جهد را بخرج داد که بمسالمت بگذرد ولی موفق نشد و بعد از ورود به تبریز بعد از آنکه اولتیماتوم از طرف شیخ محمد خیابانی باو داده شد مجبور شد که بقوه قزاق متوسل شود و فوت خیابانی هم چنانکه والی آذربایجان میگوید بواسطه انتحار بوده بهرحال وقایعی که اتفاق افتاد خوب ثابت کرد که دولت در نظریه خودش صائب بوده و مسئله آن اهمیتی نداشته برای اینکه ورود دوست نفر قزاق به تبریز بتمام این اوضاع خانم داد اگر قلوب آذربایجانیها با خیابانی بود آیا دوست نفر قزاق میتوانست باین اوضاع خانم دهد آیا فراموش کردید اهالی آذربایجان با ستار خان چقدر هماری کردند و در مقابل اردوی دولتی چقدر مقاومت و ایستادگی نمودند و بالاخره فاتح بیرون آمدند آذربایجانی که خود را همیشه دست راست و قوی هیکل ایران دیده آذربایجانی که عادت کرده همیشه جو بهای خون برای

حفظ حدود و ثنوت ایران برای حفظ قومیت و ملیت ایران جاری کند باین حرفهای مششعی گول نمیزورد (احسن است) تاریخچه هزارساله ایران آذربایجان را با ایران چنان مزوج کرده‌است که بهیچوجه قابل تجزیه و انفکاک نیست (احسن است) شخص عاقل و آل اندیش میدانند که فقط سعادت مندی آذربایجان در یرتو اتحاد و جزء ایران بودن است آذربایجانیها گول این حرفها را نمی‌خورند و میدانند که اگر آذربایجان از ایران مجزی شود قائم بالذات نخواهد بود در آذربایزود جزء این پان خواهد شد (صحیح است) من و کابینه وزرای من در پیشگاه کلام الله مجید قسم یاد کرده بودیم اصل مشروطیت را حفظ کنیم قسم یاد نموده بودیم ایران را تجزیه نکنیم (احسن است) قسم برای این نبود که ملوک الطوائفی در این مملکت تأسیس کنیم پس ما بوظیفه خودمان رفتار نموده‌ایم حالا هر چه می‌خواهند بگویند این مطالب را برای این عرض کردم که آقایان نمایندگان (اگر چه تا اندازه مسبوق بوده اند) بهتر مسبوق شوند بالاخره قسمتی در روزنامه مربوط بشخص بنده است چون مطلب شخصی است بنده وقت مجلس را بدفاع شخصی تصبیح نخواهم کرد بخصوص که تصور میکنم بنده صلاحیت فضاوت را در باره خود ندارم ولی در همین حال میگویم و البته آقایان نمایندگان نیز تصدیق خواهند نمود که مخالفین من هم که در خارج مجلس هستند چنین صلاحیتی را ندارند فضاوت درباره بنده و اولیاء امور ایام قزاق راجع بمسئله صالح و بی‌فرضی است .

سردار معظم - بنده بعد از بیانات آقای مشیر الدوله چند کلمه در اصل مطلب می‌خواهم عرض کنم البته آذربایجان عزیزترین عنصر ایران است در این تردیدی نیست که گرانبهارترین در تاج ایران است ولی این گرانبهارتی آذربایجان مادامی است که جزء ایران باشد بمجردی که از ایران مجزی شود دیگر هنر برای آن باقی نمانده و بنا بر این احترام و قدردانی راجع باشخاصی است که بخواهند آذربایجان را برای این حفظ کنند هر کمی بخواهد باشد بمجرد اینکه از این حد خارج شد (در خارج هر کس هر چه میتواند بگوید) ما او را صالح و خدمتگزار بوطن خود و ایران نمیدانیم آقای مشیر الدوله فرمودند خودشان نمیتوانند درباره خود فضاوت کنند و سایرین هم نمیتوانند در حق ایشان فضاوت بکنند من میگویم آقای مشیر الدوله ملت ایران در حق شما فضاوت کرده‌است در این مملکتی که خدمتگزار کم است شما بواسطه عملیاتی که کرده‌اید مظهر وطن پرستی هستید شما محتاج بمحاکمه نیستید دلتنگ نباشید زیرا در این مملکت به وطن خواهی و اصلاح خواهی امر نمیکند در این محیط اصلاح و اصلاح خواه دشمن زیاد دارد این محیط دوره قزاق پستندیده اصلاح نمی‌خواهد زیرا اصلاح با منافع خصوصی داخلی و خارجی مقابرت دارد بلی خیلی اشخاص هستند که دشمنان واقعی اصلاحند همان دشمنان واقعی اصلاح که جامه‌های سرخ و سبز و سفید اصلاح را به تن خودشان میکنند وقتی آن جامه‌ها را از روی آنها بردارند خواهید دید که در زیر آن جامه‌ها دشمنان حقیقی ملت ایران میباشدند .

شما و مجلس شورای ملی از حملات دشمنان مکرر نباشید زیرا وظیفه شما و وظیفه مجلس دوره چهارم

که پس از شش سال دوره فترت می‌خواهد زمام امور مملکت را در دست بگیرد این است که آن سنگهایی که در راه اصلاح حکومت های مختلفه دوره فترت و منافع خارجی انداخته‌اند بدست شما و بدست مجلس شورایی و بدست عناصر اصلاح خواه باید برطرف شود شما می‌دانید که از هر طرف مورد حمله خواهید شد از این حملات نگران نشوید زیرا اگر در طهران که مظهر افکار واقعی ایران نیست طرفدار کم داشته باشید اگر در طهران ما مورد حمله و تنقید جرایبی که معلوم نیست به پول کی طبع و همه روزه منتشر میشوند واقع میشوند نباید دلتنگ باشیم برای آن که آن حس واقعی ملت ایران یعنی همان ملتی که زحمت و رنج میدهد و برق جبین خود نان می‌خورد پشت سر شما و مجلس شورای ملی مثل کوه خواهد بود

رئیس - آقای نظام الدوله

نظام الدوله - عرضی ندارم

آقا سید فاضل - بنده خواستم مختصری نسبت باظهارات آقای مشیر الدوله عرض کنم و حقیقتاً آقای سردار معظم داد سخن را دادند و خود آقای مشیر الدوله هم در مسئله آذربایجان لقمه عجاج فیما افتاد آنچه را باید بفرمایند فرمودند البته آن کسیکه موسس مشروطیت است هرگز حاضر نمیشود این افکار ناقصه را قبول کند و بالاخره نسبت به آقای مشیر الدوله عرض می‌کنم که وجود ایشان يك عنصر وطن خواه و اصلاح طلبی است که از برای ملت ایران منت است و حقیقت باید ایران و ایرانیها بوجود ایشان فخر بکنند زیرا شخصی هستند از برای مملکت فداکار و این اراجیف که در جراید نوشته میشود بنده خود امروز خدمت آقایان عرض کردم خیلی باعث تأسف شده معلوم است بعضی ترتیبات هست که صلاح نیست بنده عرض کنم که چطور این جراید با آئونه کم و مخارج زیاد اداره میشوند و معلوم نیست از کجا است بنده خدمت آقای مشیر الدوله عرض میکنم مثل کوه باشید که لایحیو که العواصف استقامت بفرمائید در همین رویه جاریه که داشتید و داد وطن خواهی و فداکاری داده باز هم از برای ملت خود با هر کس که در رویه خودتان شریک می‌دانید به ایستید و استقامت کنید خلاصه اینکه بنده کمال تشکر را از زحمات ایشان نسبت به مملکت دارم .

رئیس - ملک الشعرا (اجازه نطق)

ملک الشعرا - در عین اینکه بنده تمام فرمایشات آقای مشیر الدوله را تصدیق دارم و بلکه بیش از آنچه ایشان فرمودند بنده يك اطلاعاتی در این موضوع داشتم حتی من در روزنامه من قریب ۶ ماه در اطراف این قضیه که فرمودند یعنی مسئله آذربایجان با مطبوعات باد کوبه و سیاسیون تبریز يك مناقشات قلمی در این قضیه داشتم ولی يك نکته خیلی مختصر را که مر بوظیفه بنده قبل از زمان کابینه آقای مشیر الدوله می‌خواهم عرض کنم و از همان بکنم که در قضیه تبریز بعضی از زمامداران طهران قبل از کابینه آقای مشیر الدوله يك اقداماتی کردند و يك بوالهوسی هائی دارند که آن بوالهوسیها بعمق بنده هیچ اساسی نبود باعث بر این شد که خیابانیها يك مجالی پیدا کردند و تظاهراتی دادند و متأسفانه این تظاهرات باعث شد که حکومت مرکزی ایران (حقاً ده دقیقه عرض میکنم) حقا و ادا را

شدند آن قوه را قلم و قلم کنند بنده متأسفم از فوت خیابانی نه بنده بلکه آقای مشیر الدوله هم فرمودند من هم از فوت خیابانی متأسفم ولی تمام اعتراضات و تمام احساسات خشم آمیزی که شما و سایر مردم در خارج نسبت بفوت مرحوم خیابانی داریم نسبت به اشخاص می‌دانیم که بواسطه اقدامات خودشان مسبب بتجریک و سبب قیام خیابانی شدند بنده بخوبی اطلاع دارم پس از آنکه مرحوم خیابانی از تبریز انتخاب شد هیچ نظر سرئی نداشت بلکه فوق العاده میل داشت و داوطلب بود که اعتبارنامه او و رفقای او قبول شود و بطهران بیاید و در اطراف قیام تجدید هیچ توطئه هم نبود حتی بنده اطلاع دارم که دعوت لامرگزیت ترك اجاقی و آن اجاقی تر کبه که بوسیله عثمانیها در باد کوبه کانون پیدا کرده بود و در اطراف تبلیغ شده بود آن دعوت را هم خیابانی و رفقای او جدآرد میکردند و در عین اینکه این احساسات بخرج میدادند تنها باین قانع بودند که حکومت وقت اعتبارنامه آنها را تصدیق کند و بیایند بطهران اما این قضیه در طهران به نملل گذشت و درباره آمدن خیابانی و رفقای او فرض شخصی بخرج داده شد و بالاخره این فرض باندازه اهمیت پیدا کرد و قوی شد و بطور کثیفی تظاهر پیدا کرد که منجر شد باقدام خلاف ملیت و خلاف مشروطیت و ایرانیت و دولت ایران را مجبور کرد که آنها را قلع و قمع کند بنده بهمان اندازه که آقای مشیر الدوله را تصدیق میکنم همان اندازه از فوت خیابانی متأسف هستم و بر اشخاصی که سبب قتل او شدند و او را قهراً و ادا به قیامی کردند که بواسطه آن از بین رفت لعنت مبغزتم و این گناه را بگردن کسانی می‌دانم که غیر از این گناهان دیگری هم بگردن آنها هست و امیدوارم در مقابل محکمه صالحه عدالت محاکمه بشوند و خوب از بد تمیز داده بشود .

رئیس - گویا مذاکرات کافی است چون کار دیگری در دستور نداریم با اجازه آقایان جلسه را ختم میکنیم ولی قبل از آنکه تشریف ببرند خوب است بعضی از این کمیسیونها را معین بفرمایند .

برای کمیسیون خارجه شش نفر باید معین شود امشب یعنی بفرمائید کمیسیونهای عرایض و محاسبات و بودجه و مبتکرات همه از شعبات باید معین بشوند کمیسیون عرایض شش نفر . کمیسیون محاسبات شش نفر . کمیسیون بودجه ۱۸ نفر . کمیسیون مبتکرات

سردار معظم - در موضوع کمیسیونها اینکه از شعب معین خواهد شد چون مدت مدیدی تعطیل در پیش داریم و مدت کمی باقی خواهد ماند که شعبات تجدید بشود بهتر این است که پس از تجدید شعب این کمیسیونها از شعب تازه انتخاب بشود اما اجازه که خواستم راجع بخدمت بود که از آقایان استدعا کنم بنده را در هیچ کمیسینی انتخاب نفرمایند که بنده معذور خواهم بود .

رئیس - از حالات چهاردهم میزان اگر يك لایحه یا يك طرح قانونی پیشنهاد بشود باید بکمیسیون مبتکرات رجوع شود ممکن است کمیسیون مبتکرات انتخاب شود بقیه کمیسیونها بماند برای بعد

رئیس - آقای مدرس (اجازه نطق)

مدرس - بنده هم خواستم همین اظهاری را که آقای سردار معظم فرمودند طبق التعل بالتمثل

شوند و ۳ نفر دیگر باید انتخاب شوند (مجلس یکساعت و نیم از شب گذشته ختم شد)

جلسه ۲۵

صورت مشروح مجلس یوم پنجشنبه ۱۳

میزان ۱۴۴۰ مطابق چهارم صفر

مجلس یکساعت قبل از غروب در تحت ریاست آقای مؤتمن الملک تشکیل گردید .

(صورت مجلس لیله چهارشنبه چهارم شهر محرم الحرام مطابق پانزدهم سنبله را آقای امیرناصر قرائت نمودند) .

رئیس — آقای میرزاهاشم آشتیانی نسبت بصورت مجلس اعتراضی دارید ؟

آقای میرزاهاشم — بنده در این خصوص که اسم بنده را در جزو غائبین ثبت کرده اند عرضی داشتم چون امروز بنده مریض بودم و بواسطه تب نتوانستم شرفیاب شوم قبلاً توسط تلفن از آقای رئیس استعجازه نمودم .

رئیس — اصلاح میشود . غیر از این اعتراضی نیست (اظهاری نشد) صورت مجلس تصویب گردید کمیسیون خارجه که سابقاً بنا بود انتخاب شود انتخاب شده است و گمان نمیکند اعلام اسامی اعضاء مقتضی باشد چون تجدید انتخاب هیئت رئیسه پس فردا خواهد بود و مقارن تجدید هیئت رئیسه کمیسیونها هم باید تعیین بشود و کمیسیون خارجه هم مجدداً باید انتخاب شود اینست که از اعلام اعضاء کمیسیون خارجه که انتخاب شده اند صرف نظر میکنیم — آقای سردار معظم (اجازه) .

سردار معظم — عرض بنده مربوط بکمیسیون خارجه نیست بنده میخواهم در مجلس شورای در زمینه وقایع اخیر که يك قسمت آن متوجه بيك عضو مجلس شورای میشود چند کلمه عرض کنم اجازه میفرمائید یا خیر ؟

رئیس — آن شخص کیست .

سردار معظم — مشار الملک است .

رئیس — راجع به آقای مشار الملک يك سؤالی از طرف فتح الدوله به هیئت رئیسه داده شده و تقاضائی هم از طرف آقای حاج شیخ اسدالله رسیده که در این موضوع مذاکره کنند آنچه راجع به سؤال است معلوم است طرف خطاب هیئت وزواء هستند و هیئت وزراء هم روز یکشنبه بمجلس خواهند آمد وقتی که آمدند البته جواب سؤال را خواهند داد راجع بمذاکره جناب عالی و آقای حاج شیخ اسدالله هم اگر مقتضی میدانند بماند برای روز یکشنبه .

سردار معظم — عرایض من متوجه بدولت نیست که بروزیکشنبه بماند بلکه وظایفی است که مجلس نسبت باعضای خودش عهده دار است بنا بر این يك اصل از قانون اساسی که راجع بمصونیت نمایندگان است ما را محصور میکند که در اولین موقع فرصت و اولین جلسه افتتاح مجلس اظهار عقیده بکنیم (گفتند صحیح است) حالا اگر اجازه میفرمائید عرایض خود را بنمایم .

رئیس — دستور مجلس باخود مجلس است باینده نیست اگر مجلس صلاح میدانند مذاکره شود .

سردار معظم — تعیین صلاحیت یا عدم صلاحیت با حضرت تعالی است .

رئیس — خیر . صلاحیت این امر راجع به بنده

عرض کنم چون حالش ندارم معذرت میخواهم که عضویت کمیسیونها را قبول کنم

محمد هاشم میرزا — کمیسیون بودجه را بنده خیلی لازم میدانم و عرض میکنم خیلی اهمیت دارد اما کمیسیون مبتکرات و محاسبات و عرایض چندان اهمیتی نداشته و بعدها لازم میشود

سلطان العلماء — بنده در جلسه سابق راجع به شعبهها عرض کردم که نهمه ماه گذشته و نوچهار-دهم میزان رسیده است و هنوز تجدید شعبات مدتش نرسیده است و تصویب هم شد

رئیس — بلی تا دوم میزان شعباتیکه فعلاً موجود هستند باقی خواهند بود در دوم میزان تجدید میشود

آقای سردار معظم — (اجازه نطق)

رئیس — بفرمائید

سردار معظم — نظر باینکه تقریباً دو یا سه روز بعد از تعطیل محرم باید شعب تجدید شود در ظرف سه روز هم یقین دارم نه طرح قانونی و نه لایحه پیشنهاد خواهد شد از این نقطه نظر بود که بنده عرض کردم که شعب پس از تجدید کمیسیونها را از روی اجتناس اعضاء خود انتخاب کنند و اما اینکه آقای محمد هاشم میرزا فرمودند کمیسیون بودجه باید فوراً تشکیل بشود هیچ عیب ندارد اما کمیسیون بودجه حالا هیچ کار ندارد زیرا کمیسیون بودجه بالذات به وجود خودش اثر و فایده ندارد کمیسیون بودجه برای رسیدگی به بودجه است پس ابتدا باید از طرف دولت بودجه تهیه شده و به مجلس تقدیم شود و بعد به کمیسیون بودجه می رود ولی حالا که هنوز بودجه تهیه نشده و اطلاعات خارجی داریم که هنوز هیئت دولت هم بودجه را تهیه نکرده است و متأسفانه معلوم نیست به چه وقت معول می شود و مجلس شورای ملی یکی از وظایف اولیه اش این خواهد بود که بعد از تعطیل محرم بدولت هر روزه یاد آوری کند که بودجه را بفرستند بنا بر این من مقتضی نمی دانم در تعیین کمیسیون امشب عجله شود و تصور می کنم بهتر این باشد که شعب تجدید بشود و تجدید شعب هم مقارن خواهد شد با بعد از تعطیل محرم آنوقت پس از تجدید شعب از روی مطالعه کمیسیونها انتخاب می شود من هیچ نمی دانم اگر باین ترتیب عمل بکنند بکدام قسمت از وظایف مجلس اعلمه وارد می آید

رئیس — پس رأی می گیریم به پیشنهاد آقای سردار معظم که کمیسیونهایی که از شعب باید انتخاب شود بماند برای دوم میزان آقایانی که با این ترتیب موافقت قیام کنند

(جمع کثیری قیام کردند)

رئیس — تصویب شد . پس فقط کمیسیونی که امشب معین خواهید فرمود کمیسیون خارجه است و شش نفر خواهد بود

جلسه آینده شنبه چهاردهم محرم و دستور آن رسیدگی به اعتبار نامه های آقایان سید الملک ، شیخ المرافین زاده و نجات و تعیین بقیه کمیسیونها خواهد بود و این که عرض کردم برای عضویت تحقیق انتخابات آذربایجان و در دفعه ثانی ۳ نفر اکثریت پیدا کرده اند اشتباه عرض کردم فقط آقای سلیمان میرزا و آقای رکن الملک اکثریت حاصل نموده اند و با آقای مشیرالدوله ۳ نفر می